

Prof. dr Nataša MRVIĆ-PETROVIĆ
Institut za uporedno pravo,
Beograd

Pregledni članak
UDK: 343.11/.12
Primljeno: 15. juna 2014. god.

ZAŠTITA OŠTEĆENOG U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

U radu se analiziraju nova rešenja Zakona o prekršajima usvojenog 25. jula 2013. godine koji je počeo da se primenjuje od 1. marta 2014. godine u pogledu položaja oštećenog i mogućnosti zaštite njegove lične bezbednosti određivanjem procesne mere zabrane pristupa okrivljenog oštećenom. Autor ukazuje na nedostatke zakonskih rešenja (posebno procesne razrade u vezi određivanja mere) i na pravnu prazninu u Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija koja onemogućava izvršenje procesne zaštitne mere zabrane pristupa oštećenom.

Ključne reči: Srbija, prekršaji, oštećeni, zabrana pristupa, procesne mere.

1. Uvod

Novi Zakon o prekršajima¹ počeo je da se primenjuje od 1. marta 2014. godine. Rad na izradi ovog Zakona započeo je u vidu pripremanja izmena ranijeg Zakona iz 2005. godine, a okončao se predlogom novog Zakona koji je baziran na sistematici i nekim rešenjima tog ranijeg Zakona, uz značajnu doradu i usaglašavanje sa Krivičnim zakonikom i Zakonikom o krivičnom postupku.

---

¹ „Službeni glasnik RS“, br. 65/13.

Jedna od značajnih novina u Zakonu o prekršajima tiče se mogućnosti izricanja zaštitne mere zabrane pristupa oštećenom (a takođe i nekom objektu ili mestu izvršenja prekršaja) u toku prekršajnog postupka. Reč je o rešenju koje je koncipirano na predlog sudske prakse, sa ciljem da se pruži dodatna zaštita oštećenom u slučaju kada je žrtva izvršenja prekršaja sa elementom nasilja (pre svega u porodici). Praktični značaj obezbeđenja te zaštite proizilazi iz činjenice da prekršajna reakcija predstavlja prvi vid blagovremene državne reakcije na nasilje². Ako je delotvorna, to bi značilo da je njome moguće ciklus nasilja ne samo privremeno prekinuti, nego i njegov dalji razvoj potpuno onemogućiti. Zbog toga je bilo važno razmotriti koje su novine koje Zakon o prekršajima (dalje ZP) predviđa u pogledu položaja oštećenog u prekršajnom postupku, imajući u vidu posebno značaj uvedene procesne mere zabrane pristupa oštećenom u toku tog postupka.

2. Položaj oštećenog u prekršajnom postupku

Pojam oštećenog je određen u članu 126. st. 1. ZP. Kao što je to bio slučaj i u ranijim zakonima, oštećeni je određen posredno, na osnovu činjenice da je neko njegovo lično ili imovinsko pravo povređeno ili ugroženo prekršajem. Zakonska definicija očigledno podrazumeva samo ono lice koje je neposredna žrtva prekršaja. Da je izvršenjem prekršaja povređeno ili ugroženo nečije pravo, biće od značaja utvrditi kako bi to lice moglo steći aktivnu procesnu legitimaciju u svojstvu oštećenog ili mogućnost da koristi druga procesna prava koja su takođe predviđena u članu 126. Oštećeni u prekršajnom postupku može biti kako fizičko, tako i pravno lice, a svoja prava može ostvarivati samostalno (od navršениh šesnaest godina, kada je u pitanju fizičko lice), preko zakonskog zastupnika (ako nema poslovnu sposobnost) ili preko punomoćnika.

Oštećeni ima dvostruku ulogu u prekršajnom postupku:

1. da vrši funkciju optužbe (u svojstvu ovlašćenog tužioca podnošenjem zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, a kasnije, u svojstvu podnosioca zahteva, da koristi prava žalbe na rešenje o odbacivanju tog zahteva, odnosno na presudu – prema čl. 184. i čl. 259. st. 1) i
2. da ostvaruje funkciju uzgrednog tužioca sa privatnim zahtevom na naknadu štete (u postupku po imovinskopravnom zahtevu, kada raspolaže pravom na žalbu protiv odluke suda o tom zahtevu – po čl. 151. st. 4).

---

2 Mrvić-Petrović, N., Sprečavanje nasilja izricanjem mere zabrane okrivljenom da pristupi oštećenom u prekršajnom postupku, u: Kolarić, D., (ur.), Nasilje u Srbiji – uzroci, oblici, posledice i društvene reakcije, Kriminističko-policijska akademija, Beograd, 2014, tom I, str. 97.

Prema tome, procesni položaj oštećenog u prekršajnom postupku zavisi od toga da li je prekršajni postupak pokrenut na osnovu njegovog zahteva ili na zahtev ovlašćenog državnog organa. Ako je oštećeni jedini ovlašćeni podnositelj zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, može koristiti sva prava koja mu pripadaju po tom osnovu (izuzev onih koje bi podnositelj imao kao državni organ). Oštećeni istovremeno može da ostvaruje i imovinskopравни zahtev. Međutim, ako je prekršajni postupak pokrenut za zahtev državnog organa kao ovlašćenog podnosioca, procesni položaj oštećenog se svodi na sporednog umešača na strani optužbe (tzv. supsidijarni tužilac) sa pravom da kao privatna stranka podnosi dokaze, stavlja predloge i ističe imovinskopравни zahtev za naknadu štete ili povraćaj stvari. U tom slučaju, nema pravo žalbe na presudu, osim u pogledu odluke o troškovima.

Osim ovih procesnih uloga, oštećeni može u prekršajnom postupku da učestvuje i u funkciji svedoka. Što se tiče prava na imovinskopравни zahtev, pored oštećenog, pravo da ga podnesu u prekršajnom postupku imaju i sva druga lica ovlašćena da takav zahtev ostvaruju u parnici (čl. 150).

Dosadašnji razvoj prekršajnog postupka koji je pokretan po službenoj dužnosti i za koji su bili nadležni organi uprave ostavio je traga i na strukturu sadašnjeg prekršajnog postupka u kome oštećeni zadržava podređen položaj jer i dalje prioritet ima javni zahtev za pokretanje prekršajnog postupka koji su ovlašćeni da podnesu javni tužilac ili drugi nadležni državni organi. Oštećeni se tada, sa svojim zahtevom, „povlači“ u procesnu ulogu sporednog umešača s tim što raspolaže i pravom na podnošenje imovinskopavnog zahteva. Tako, kao i svaki drugi tzv. supsidijarni tužilac, oštećeni na osnovu člana 126. st. 3. tačka 1) ima pravo da samostalno podnosi i zastupa zahtev za pokretanje prekršajnog postupka tek kada javni tužilac ili drugi ovlašćeni državni organ to ne učine ili pošto od svog zahteva odustanu. Pretpostavka korišćenja tog prava jeste da oštećeni bude pisanim putem obavешten o tome da li je nadležni organ podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i da li je od tog zahteva eventualno odustao. Zbog toga su od posebnog značaja odredbe iz člana 128. st. 2. (nadležni organ je dužan da pisanim putem obavesti oštećenog da je podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka) i iz čl. 127. po kojima je javni tužilac dužan da u roku od osam dana od dana odustajanja od zahteva za pokretanje prekršajnog postupka obavesti oštećenog da bi mogao nastaviti postupak, s tim što se u slučaju kada je oštećeni već podneo zahtev za pokretanje postupka, taj postupak nastavlja po zahtevu oštećenog. U praksi, međutim, javni tužilac po pravilu ne preuzima svoju procesnu ulogu, iako bi to bilo od velikog značaja da bi se izbegla moguća povreda načela *ne bis in idem* kada se prekršajni postupak vodi povodom prekršaja

koji ima slična obeležja kao i određeno krivično delo.³ Sa druge strane, u slučaju kada se postupak vodi po zahtevu nadležnog državnog organa, a oštećeni nije podneo svoj zahtev, dešava se da oštećeni, čak i kada je sam podneo prekršajnu prijavu i potom učestvovao u postupku kao svedok, ne bude obavešten o ishodu prekršajnog postupka (jer nije stranka u postupku). S obzirom na to da se u skladu sa načelom dokazivanja (čl. 89) prekršajni postupak nastoji transformisati u sudski postupak u kome prekršajni sud ima ulogu nepristrasnog trećeg koji sudi u sporu između dve ravnopravne stranke (državnog organa ili oštećenog, sa jedne i okrivljenog, sa druge strane), a u skladu sa međunarodnim standardima koji se nameću u pogledu zaštite žrtava krivičnih dela, trebalo bi očekivati da će *de lege ferenda* ZP više pažnje posvetiti regulisanju procesnog položaja oštećenog⁴.

Pravni položaj oštećenog u prekršajnom postupku sada je ojačan utoliko što je u članu 126. st. 3. tačka 4) predviđeno da može tražiti izricanje mere zabrane pristupa okrivljenog oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja. Reč je o meri koju sud može odrediti na zahtev oštećenog u toku prekršajnog postupka. *Ratio legis* je da se izricanjem jedne takve procesne mere spreči da okrivljeni tokom prekršajnog postupka nastavi da vrši ili ponovi prekršaj kojim ugrožava oštećenog.

Meru je opravdano primeniti ako iz vrste prekršaja i okolnosti pod kojima je učinjen proizilazi da se oštećeni opravdano može smatrati ugroženim ponajmanje okrivljenog (na primer, u slučajevima nasilja u porodici ili drugih prekršaja protiv javnog reda i mira). U čl. 126. stavu 5. je predviđeno samo da mera može trajati dok traju razlozi za njeno izricanje, a najduže do pravnosnažnog okončanja postupka. Zakonom nisu opredeljeni posebni uslovi i način na koji bi oštećeni podneo svoj zahtev, pa bi u tom smislu bilo opravdano primeniti analogiju sa članom 61. st. 2. u kome je predviđeno da zaštitnu meru pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja sud izriče na pismeni predlog podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ili na usmeni zahtev oštećenog istaknut pri saslušanju u prekršajnom postupku. Međutim, procesna mera zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja razlikuje se od istoimene zaštitne mere predviđene u članu 61. po tome što se ta zaštitna mera izriče posteriorno, uz odluku o kazni ili

---

3 Vidi: Mrvić-Petrović, N., Poštovanje načela ne bis in idem pri suđenju za slične prekršaje i krivična dela, NBP – žurnal za kriminalistiku i pravo, 2014, XIX, br. 2, str. 27-40.

4 Vidi: Mrvić-Petrović, N., Prilagodavanje krivičnog zakonodavstva Republike Srbije evropskim standardima zaštite prava žrtava krivičnih dela, u: L. Kron, A. Jugović (ur.), Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2013, str. 81-92.

opomeni. Ti uslovi moraju postojati u vreme izricanje odluke o sankciji i protezati se za ubuduće. Za razliku od toga, procesna mera se primenjuje samo za period trajanja prekršajnog postupka do njegove pravosnažnosti (u svrhe brze zaštite oštećenog). Prema tome, mora se utvrditi da opasnost po ličnu bezbednost oštećenog, koja je došla do izražaja već prilikom izvršenja prekršaja postoji i u vreme pokretanja prekršajnog postupka. Po prirodi stvari, oštećeni bi morao dokazati svoje tvrdnje da učinilac u datim okolnostima može ponoviti prekršaj ili nastaviti da ugrožava oštećenog.

Procesna mera zabrane pristupa je predviđena u okviru člana koji nosi naslov „oštećeni“ (čl. 126) u vidu posebnog prava oštećenog da sudu predoči dokaze na osnovu kojih će sud odlučiti o određivanju te mere prema okrivljenom u toku trajanja postupka. Iz te činjenice proizilazi da je procesna mera uvedena isključivo u svrhe zaštite lične bezbednosti oštećenog. Uzgredno je njome moguće sprečiti i tzv. koluzionu opasnost (uticanje okrivljenog na kasnije izjave oštećenog kao svedoka), ali to nije *ratio legis* njenog propisivanja. Zbog toga je procesna mera zabrane prilaza oštećenom, objektu ili mestu izvršenja prekršaja samostalne prirode i po svrsi se jasno razlikuje od slične mere zabrane prilazanja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem koja se određuje u krivičnom postupku, a odnosi na širi krug lica (a ne samo na oštećenog), pa je zato podobna da bude supstitucija pritvoru⁵. U prekršajnosudskoj praksi ustanova zadržavanja (a to je mera po funkciji slična pritvoru) ima vrlo malu primenu, pa je i to jedan od razloga što u ZP procesna mera zabrane prilaza oštećenom nije predviđena kao supstitucija zadržavanju, nego u svrhe zaštite lične bezbednosti oštećenog.

Opasnost po oštećenog treba razumeti kao ugroženost njegovog života, telesnog integriteta, slobode ili sigurnosti. Činjenica da je osuđeni prethodno izvršio prekršaj prema oštećenom i vrsta tog prekršaja osnov su za procenu postojanja ugroženosti, tj. opasnosti po dobra oštećenog, a motivi izvršenja i okolnosti pod kojima je izvršen delikt (a naročito odnos učinioca i žrtve) opredeljuju zaključak suda da bi trebalo preventivno reagovati, izricanjem procesne mere zabrane pristupa okrivljenog oštećenom. Osećaj ugroženosti kod oštećenog mogu izazvati pretnje, praćenje, posmatranje, dosađivanje posetama, telefonskim pozivima, elektronskom poštom i slični načini uznemiravanja. Za izricanje zabrane nije dovoljno da je postojao samo subjektivni osećaj ugroženosti kod oštećenog, nego je potrebno da se objektivno utvrdi postojanje opasnosti po oštećenog koja traje i ubuduće. Dokazi o takvoj opasnosti po oštećenog mogu

---

5 Bejatović, S., Škulić, M., Ilić, G., (ur.), Priručnik za primenu Zakonika o krivičnom postupku, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2013, str. 157-158.

biti sadržani u iskazima oštećenog, svedoka, lekarskom uverenju ili drugoj medicinskoj dokumentaciji, pismima, elektronskoj pošti i sličnim izvorima. S obzirom na to da se na izricanje procesne mere zabrane pristupa oštećenom mogu shodno primeniti odredbe koje regulišu izricanje zaštitne mere u sklopu odluke o sankciji (čl. 61), bilo bi dovoljno da oštećeni usmeno podnese zahtev sudu pri svom saslušanju u prekršajnom postupku, ako to nije predložio već u sklopu vlastitog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka prema okrivljenom.

Na rešenje kojim se izriče privremena zabrana pristupa dozvoljena je žalba u roku od tri dana od dana dostavljanja, koja ne odlaže izvršenje rešenja (stav 5). Što se tiče sadržine tog procesnog rešenja, shodno bi bila primenjiva odredba iz člana 61. st. 3. po kojoj odluka suda kojom je izrečena zabrana pristupa mora da sadrži: vremenski period u kom se izvršava (s tim što se naznačava da se odnosi na period do pravosnažnosti odluke), podatke o licima kojima učinilac ne sme pristupati, naznačenje objekata kojima ne sme pristupiti i u koje vreme, mesta ili lokacija u okviru kojih se učiniocu zabranjuje pristup.

3. Nedostatci zakonskog rešenja

Treba pozdraviti nastojanje da se učini efikasnijom zaštita prava i interesa oštećenog uvođenjem zakonske mogućnosti da sud okrivljenom izrekne procesnu meru zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja koja bi mogla trajati sve do pravosnažnog okončanja postupka (ako ranije ne prestanu razlozi za njeno izricanje). Takvom odredbom trebalo bi omogućiti što brže izricanje zabrane pristupa, koja se po efikasno sprovedenom prekršajnom postupku može nastaviti u vidu zabrane iz člana 61. (pod uslovom da je okrivljeni osuđen za prekršaj i da opasnost od ponavljanja prekršaja postoji još u vreme izricanja mere, a trajeće i ubuduće).

Iako će sudska praksa prevazići izvesne nedostatke zakona, ipak se čini da bi bilo neophodno razrešiti izvesne nedoumice. Najpre, trebalo bi novim odredbama potpunije regulisati uslove pod kojima se zabrana izriče, što uključuje i način na koji se utvrđuje prestanak razloga za izricanje mere. Kako se vidi, zakonodavac je za sada propisao samo trajanje mere, vrstu sudske odluke (rešenje) kojom se procesna zabrana izriče i pravo okrivljenog na žalbu kojom mu se izriče zabrana pristupa.

Sadržina procesne mere zabrane prilaza oštećenom nije potpunije regulisana. U nedostatku detaljnijih odredbi, shodno se moraju primeniti odredbe koje se odnose na istoimenu zaštitnu meru koja se izriče kao sankcija uz kaznu ili opomenu. Iz sadržine odredbi kojima je uređena zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja (čl. 61) koja se izriče u sklopu odluke o

sankciji, uočljivo je da su zadržana ranija rešenja, kada je zakonodavac prilikom donošenja ZP iz 2005. uvođenjem ove mere nastojao da pruži zaštitu žrtvama nasilja. To je tada bila jedina mera pa zato ne čudi da su u članu 61. zadržane „pomešane“ procesne i materijalnopravne odredbe, tako što su u stavu 1. predviđeni uslovi pod kojima se zabrana izriče, dok je u stavu 2. istog člana propisano da se zaštitna mera izriče na pismeni predlog podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ili na usmeni zahtev oštećenog istaknut pri saslušanju u prekršajnom postupku (što bi u suštini više odgovaralo procesnoj meri zabrane pristupa, jer se zaštitna mera iz čl. 61. određuje pod zakonskim uslovima u sklopu odluke suda o sankciji). U stavu 3. je navedeno šta mora biti sadržina sudske odluke kojom određuje takvu zabranu. Shodna primena člana 61. na procesnu zaštitnu meru zabrane prilaska oštećenom, objektu ili mestu izvršenja prekršaja izaziva određene teškoće. Recimo, postavlja se pitanje na koji način rešiti koliziju javnog i privatnog interesa ako državni organ kao ovlašćeni podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka istakne zahtev za određivanjem procesne mere zabrane pristupa oštećenom, a oštećeni se sa time ne saglašava. U praksi će sigurno oštećeni u vreme intervencije državnih organa na mestu izvršenja prekršaja ili kada sam podnosi prekršajnu prijavu protiv okrivljenog biti saglasan sa predlogom ovlašćenog državnog organa da okrivljenom bude izrečena zabrana prilaska. Na taj način štiti se lična bezbednost oštećenog, a istovremeno oštećeni izbegava da bude formalno istaknut kao onaj ko traži da se okrivljenom zabrani prilazak (što može da podrazumeva i zahtev za njegovim iseljenjem iz zajedničkog domaćinstva). Međutim, u slučajevima nasilja u porodici česte su situacije da oštećeni naknadno u toku postupka odbija da svedoči ili menja svoj iskaz u korist okrivljenog, pa se zato može očekivati da svojim postupcima kasnije opstruira okrivljenom izrečenu zabranu prilaska. Problem se neće postaviti u situaciji kada oštećeni ubrzo zatraži da se prekine izvršenje zabrane okrivljenom, zato što su prestali razlozi zbog koje je izrečena. Međutim, kada faktički dopušta okrivljenom da mu prilazi ili da ostane u zajedničkom stanu, otvara se pitanje pravičnosti procene da i u takvim situacijama okrivljeni krši zabranu koja mu je izrečena (što može biti predviđeno kao poseban prekršaj). Zbog toga bi trebalo uvek insistirati na tome da inicijalni predlog mora poteći od oštećenog ili, u njegovo ime, predstavnika organizacije koja se stara o zaštiti prava žrtava nasilja (u porodici), a da formalno može biti podnet u pisanoj formi (u prekršajnoj prijavi, zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka) i, kad je u pitanju oštećeni, usmeno istaknut prilikom njegovog saslušanja. Osim toga, izmenama ZP trebalo bi u potpunosti razdvojiti dve mere (procesnog i materijalnog karaktera), precizirati uslove za njihovo izricanje i sadržinu. Jer, te zabrane se razlikuju po svojoj prirodi, a na sličan

način podrazumevaju ograničenje slobode kretanja okrivljenog i zadiru i u neka druga njegova osnovna prava (pravo na uživanje imovine, na primer, ako se sprečava boravak u zajedničkom stanu). O tome se naročito mora voditi računa kada je reč o određivanju procesne mere zabrane pristupa oštećenom, objektu ili mestu izvršenja prekršaja, jer se u osnovnim pravima ograničava osoba zaštićena prezumpcijom nevinosti. ZP, na primer, dozvoljava primenu zaštitnih mera prema maloletnim učiniocima prekršaja, pri čemu ne isključuje ni mogućnost određivanja procesne zaštitne mere zabrane pristupa oštećenom, objektu ili mestu izvršenja prekršaja. ZP bi morao da ponudi makar okvirno rešenje šta učiniti sa maloletnikom koji je okrivljen za nasilje u vlastitoj porodici: zaštitna mera (pa i procesna) očigledno bi mogla da se izvrši samo njegovim smeštajem kod drugog roditelja (ako su razvedeni), kod druge rodbine ili u drugoj porodici. U svakom od tih slučajeva neophodno bi bilo mišljenje, pa i organizaciona podrška organa starateljstva (centra za socijalni rad) u pogledu izvršenja.

Sa stanovišta efikasne zaštite žrtava nasilja može se staviti primedba da zaštita oštećenog izostaje za onaj period koji protiče od izvršenja prekršaja do pokretanja prekršajnog postupka. U tom periodu bi bilo značajno obezbediti delotvornu aktivnost centara za socijalni rad, policije i sudova koji obezbeđuju porodičnopravnu zaštitu žrtava nasilja. Ali, moralo bi se više računa povesti o međusobnoj usaglašenosti aktivnosti koje ti organi preduzimaju svaki u okviru svoje nadležnosti.

Najveći problem u pogledu zaštite oštećenog ne odnosi se na odredbe ZP, nego na nedostatke Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (dalje ZIKS)⁶.

Da bi se omogućilo izvršenje izrečene zabrane iz člana 61 (a shodno bi valjalo primeniti i na procesnu meru u smislu čl. 126. st. 2. i 3, sud je u obavezi, prema čl. 61. st. 6. da obavesti oštećenog, policiju i organ starateljstva. Očigledno, organ starateljstva i policija se obaveštavaju kao državni organi za koje se pretpostavlja da bi mogli biti uključeni u nadzor nad izvršenjem mera zabrane prilaska oštećenom. U pogledu izvršenja te mere ZP u članu 310. upućuje na primenu ZIKS-a. Problem je što ni u ranijim zakonima u kojima je regulisano izvršenje krivičnih sankcija, pa tako ni u sada važećem ZIKS-u nema ni jedne odredbe koja bi se odnosila na izvršenje zaštitne mere zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja, iako ta zaštitna mera u prekršajnom zakonodavstvu postoji od 2005. godine. Štaviše, u delu ZIKS-a u kome se propisuje izvršenje mera bezbednosti izrečenih za krivična dela (a te odredbe se shodno primenjuju i na zaštitne mere izrečene za prekršaje) postoji pravna praznina u pogledu regulisanja načina izvršenja mere bezbednosti iz čl.

---

6 „Službeni glasnik RS“, br. 55/2014.

89a KZ (zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim) koja ima sličnu sadržinu kao zaštitna mera zabrane pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja koja se izriče u prekršajnom postupku. Kako su i mere pravne zaštite u slučajevima nasilja u porodici predviđene u članu 198. Porodičnog zakona⁷ praktično neizvršive, jer se ne zna ko je zadužen za njihovo izvršenje⁸, onda ostaje utisak da je zakonodavac u ZP ispoljio samo puku želju da poboljša zaštitu oštećenog, ne vodeći računa o realnim mogućnostima da se to i dogodi.

Čak i da ZIKS reguliše način na koji se kontroliše poštovanje zabrane pristupa oštećenom postojao bi problem, ako zakonodavac ne predvidi na koji bi se način rešio problem moguće kumulacije izrečenih zabrana izrečenih jednom licu povodom istog slučaja kada se zbog povremene porodičnih odnosa praćenih nasiljem aktivira i porodičnopravna zaštita, kao i prekršajna (ali i krivična) državna reakcija. Ispoljavajući neshvatljivi nemar za izvršenje značajne mere zabrane pristupa, zakonodavac kao da olako prelazi preko preteće mogućnosti ugrožavanja ljudskih prava okrivljenog time što nije „razmrsio“ složeno pitanje moguće kumulacije zabrana prilaska i kontakta sa oštećenim – određenih istom licu povodom istog činjeničnog stanja po različitim zakonskim osnovama. U takvoj situaciji bi bilo neophodno jasno odrediti koje mere imaju prioritet pri izvršenju. To se pre svega odnosi na zaštitnu meru koja se izriče po ZP i na sličnu meru bezbednosti, jer je u članu 198. st. 2. Porodičnog zakona predviđeno da će se pritvor ili drugo lišenje slobode koje bude određeno u krivičnom ili prekršajnom postupku uračunati u trajanje mera zaštite od nasilja u porodici koje se izriču prema odredbama tog zakona. U očekivanju da se otkloni pravna praznina u ZIKS-u opravdano je založiti se da se izmenama ZP upotpuni zaštita oštećenog u pogledu procesne mere zabrane pristupa, koja bi mogla da bude naročito korisna kao tzv. mera opreza kojom se učinilac u nekom periodu stavlja pod nadzor kako ne bi ponovio izvršenje delikta.

4. Zaključak

Česte i *ad hoc* izmene kaznenog zakonodavstva u Srbiji uz formalno (ali ne i suštinsko) ujednačavanje prekršajnog i krivičnog prava, kao i materijalnog, procesnog i izvršnog prava utiču na pojavu nedovoljno jasnih odredbi ili pravnih praznina koje onemogućavaju napore zakonodavca da propisivanjem novih sankcija i procesnih mera zaštite oštećenog značajnije spreče ponovnu viktimizaciju. Izmene zakonodavstva su stihijne. Kako izmene ne proizilaze iz

---

7 „Službeni glasnik RS“, br. 18/2005, 72/2011 – dr. zakon.

8 Nasilje u porodici, Beogradski centar za ljudska prava i USAID, Beograd, 2009, str. 14. U istom istraživanju izneto je da ni pooštrenje kazni u krivičnom zakonodavstvu, kao ni zabrana ublažavanja kazne nisu bitnije doprineli smanjenju nasilja u porodici.

dugoročno planirane strategije na polju kaznenog zakonodavstva, po pravilu se previđa potreba međusobnog usklađivanja zakona i ne sagledavaju realne mogućnosti izvršenja zakona i troškovi tog izvršenja. Zato se stiče utisak da zakonodavac više vodi računa da u zakonu obelodani spisak svojih „lepih želja“, koje odgovaraju trenutnom kriminalnopolitičkom imperativu, nego što se stara o tome da zakonske odredbe budu primenjive u praksi. Zbog toga se i zakonska regulativa u pogledu prava oštećenog u prekršajnom postupku uglavnom iscrpljuje u deklarativnom nabranju njegovih prava (uključujući tu i pravo da podnosi dokaze kako bi sud odredio okrivljenom zabranu prilaženja oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja) bez dovoljne razrade načina na koji oštećeni ta prava može da ostvari. Kada je reč o novim pravima koja se zakonom uvode, detaljnija razrada se pokazuje neophodnom, jer nastale pravne praznine nije moguće popuniti shodnom primenom nekog zakona. To posebno važi za zaštitne mere predviđene u prekršajnom zakonodavstvu koje se odnose na procesnu zabranu pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja (po čl. 126. st. 3. t. 4) i na istoimenu zaštitnu meru koja se određuje u sklopu izrečene sankcije za prekršaj (čl. 61). U zakonu koji uređuje izvršenje krivičnih sankcija mora biti propisan način izvršenja mera bezbednosti iz čl. 89a KZ i zaštitne mere iz čl. 61. ZP. Danas se u takve svrhe uspešno koristi elektronski nadzor, tj. mobilna telefonija u kombinaciji sa uređajem za globalno pozicioniranje tako da se automatski aktivira odgovarajući predajnik koji se nalazi u stanu žrtve čim se učinilac nađe u zabranjenoj zoni, pri čemu se minijaturnom video kamerom obezbeđuju dokazi o kretanju osuđenog i postupcima kojima krši zabranu prilaska oštećenom⁹. Kako u Srbiji već postoji služba za izvršenje tzv. alternativnih krivičnih sankcija i uz pomoć odgovarajuće elektronske opreme prati izvršenje procesne mere obezbeđenja prisustva okrivljenog (tzv. kućni pritvor) i izvršenje kazne zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje (tzv. kućni zatvor), ne postoje veće teškoće da se na sličan način organizuje i izvršenje zabrane prilaska oštećenom. Inače, jedna dobra i korisna ideja, koja je na zahtev sudske prakse sa mnogo razloga „pretočena“ u zakonski tekst biće ozbiljno kompromitovana ukoliko zakonodavac uskoro uredi organizaciju i izvršenje tih mera.

---

9 Mrvić-Petrović, N., Alternativne krivične sankcije i postupci, Medija centar Odbrana, Beograd, 2010, str. 94.

5. Literatura

- Bejatović, S., Škulić, M., Ilić, G., (ur.), Priručnik za primenu Zakonika o krivičnom postupku, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2013.
- Nasilje u porodici, Beogradski centar za ljudska prava i USAID, Beograd, 2009.
- Mrvić-Petrović, N., Alternativne krivične sankcije i postupci, Medija centar Odbrana, Beograd, 2010.
- Mrvić-Petrović, N., Komentar Zakona o prekršajima, Paragraf Lex, Beograd, 2014.
- Mrvić-Petrović, N., Prilagodavanje krivičnog zakonodavstva Republike Srbije evropskim standardima zaštite prava žrtava krivičnih dela, u: L. Kron, A. Jugović (ur.), Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2013, str. 81-92.
- Mrvić-Petrović, N., Poštovanje načela ne bis in idem pri sudenju za slične prekršaje i krivična dela, NBP – žurnal za kriminalistiku i pravo, 2014, XIX, br. 2, str. 27-40.
- Mrvić-Petrović, N., Sprečavanje nasilja izricanjem mere zabrane okrivljenom da pristupi oštećenom u prekršajnom postupku, u: D. Kolarić (ur.), Nasilje u Srbiji – uzroci, oblici, posledice i društvene reakcije, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2014, tom I, str. 97-105.

6. Zakonski propisi

- Krivični zakonik Republike Srbije, „Službeni glasnik RS“, br. 85/05, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013.
- Porodični zakon, „Službeni glasnik RS“, br. 18/2005, 72/2011 – dr. zakon.
- Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, „Službeni glasnik RS“, br. 55/2014.
- Zakon o prekršajima, „Službeni glasnik RS“, br. 65/13.

Nataša Mrvić-Petrović, Ph.D.

*PROTECTION OF INJURED PARTY IN MISDEMEANOR
PROCEEDINGS*

This paper analyzes the new solution of the Law on Misdemeanors adopted on 25 July 2013 (effective from 1 March 2014). We analyzed the position of the victim as injured party in trial process and the ability to protect the victim's personal safety with restraining order which prohibit defendant access to the victim. The author points out the shortcomings of legal provisions (particularly the process of elaboration regarding the determination of rates) and a legal gap in the Law on Execution of Criminal Sanctions, which prevents the execution of restraining orders.

Key words: *Serbia, injured party, misdemeanors, restraining orders, prohibit access*